

Klub Przyrodników

Owczary 17, 69-113 Górzycy

e-mail: klub.przyrodnikow.kp@gmail.com; <http://www.kp.org.pl>
Konto: Santander nr 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645; NIP: PL 927-15-06-791

Owczary, 30 listopada 2023 r.

Ministerstwo Klimatu i Środowiska
ul. Wawelska 52/54
00-922 Warszawa
zpz.konsultacje@klimat.gov.pl

W związku z konsultacjami publicznymi projektu **Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska)**, przedstawiam następujące uwagi:

1. Projekt planu nie uzasadnia przekonująco zaproponowanej zmiany strefowania. Z przedstawionego materiału wynika, że zaproponowane zmiany zasięgu i powierzchni stref nie zostały wypracowane w toku merytorycznych prac nad planem, ale pochodzą z zewnątrz - *Propozycja strefowania została przekazana przez MKiŚ* (jasno wskazuje to przypis nr 30 na str. 187 projektu). Mija się z prawdą zawarte w tekście stwierdzenie *Zaproponowana korekta strefowania wpłynie nieznacznie na zmiany wartości procentowych*. W rzeczywistości zmiany są znaczące – zwiększają powierzchnię najbardziej liberalnie chronionej strefy 4 o prawie 33%, kosztem bardziej rygorystycznej strefy 3. Zmiany są też jawnie sprzeczne z rekomendacjami Raportu UNESCO z misji 2018 r. w którym dopuszczono *zdefiniowanie możliwego dostosowania podziału na strefy w celu uproszczenia obecnej sytuacji, bez zmniejszania obszaru wyłączanego z czynnej gospodarki leśnej*, a wręcz zalecono *przegląd podziału na strefy powinien być okazją do dalszego zwiększenia obszaru, na którym nie dopuszcza się aktywnej gospodarki leśnej w celu sprzyjania niezakłóconym procesom ekologicznym, biorąc pod uwagę główny cel ochrony*. W rzeczywistości zaproponowane zmiany idą w dokładnie przeciwnym kierunku, tj. zwiększają obszar „czynnej gospodarki leśnej”.

Jedynym przytoczonym w projekcie argumentem za zmianą strefowania jest „uproszczenie stref”, których skomplikowany kształt nasuwa rzekomo trudności w zarządzaniu. Argument ten trudno traktować poważnie. Lasy Puszczy Białowieskiej, zwłaszcza przy zastosowaniu współczesnych technik geolokalizacji dostępnych dla zarządzających, nie nasuwają żadnych trudności co do rozpoznania granic stref w terenie, a praktyka planowania leśnego i ochronnego w całej Polsce rutynowo posługuje się wydzieleniami leśnymi jako podstawowymi przestrzennymi jednostkami planistycznymi; nie jest więc zrozumiałe, o jakich „trudnościach” jest więc mowa.

Wobec braku innych argumentów za korektą strefowania, przy przesłankach wskazanych wyżej, negatywnie opiniujemy zaproponowaną zmianę strefowania. Wnosimy o ponowne opracowanie tego elementu planu, z pełnym respektowaniem wskazań misji UNESCO z 2018 r. i z wykorzystaniem przesłanek merytorycznych, a nie politycznych.

2. Jako element chronionej wartości wskazano m.in.: *zależności troficzne między roślinami, zwierzętami roślinożernymi i drapieżnikami mogą być obserwowane w formie nieprzekształconej przez działalność człowieka, równoległe z nakładaniem się nich ekologicznych pokrewnych sobie gatunków*. W sprzeczności z ochroną tej wartości stoi dopuszczenie gospodarki łowieckiej i polowań na ponad 61% powierzchni obszaru (strefy 3 i 4). Gospodarka łowiecka i polowania niewątpliwie przekształcają naturalne zależności troficzne w skład których wchodzi gatunki łowne. Wnioskujemy więc, by wskazaną wartość chronić realnie, tj. by nie dopuszczać polowań w strefach 3 i 4.

W jeszcze większym stopniu z ochroną *nieprzekształconych przez człowieka zależności troficznych* sprzeczne są działania podejmowane w celu sztucznego ograniczenia liczebności wybranych gatunków wchodzących w takie zależności, a w Puszczy Białowieskiej takie działania były i są podejmowane w stosunku dzika. Jest to szczególnie kuriozalne wobec pochodzącej właśnie z Puszczy licznej literatury naukowej dowodzącej, jak duże znaczenie ma ten gatunek dla naturalnej dynamiki ekosystemów leśnych. Wnosimy, by działania takie wyraźnie wskazać jako zagrożenie dla obszaru i by zawrzeć w planie zapisy, gwarantujące że takie działania nie będą kontynuowane.

3. Jedną z rekomendacji ujętych w projekcie Planu jest *prowadzenie prac utrzymaniowych [na ciekach] zgodnie z Katalogiem Dobrych Praktyk Robót Hydrotechnicznych i Prac Utrzymaniowych (KDP; Biedroń i in., 2018)*. Jednak, opracowanie tu zarekomendowane do stosowania (KDP, Biedroń 2018) dotyczy nie tylko praktyk prowadzenia prac utrzymaniowych, ale także praktyk ich planowania, a zgodnie z jego treścią, dla cieków leśnych w granicach Obszaru Światowego Dziedzictwa, dobrą praktyką byłoby po prostu utrzymanie bierne, tj. niewykonywanie prac utrzymaniowych. Przytoczony tu „Katalog Dobrych Praktyk” można więc wykorzystać bezpośrednio w Planie, zapisując że w Obszarze Światowego Dziedzictwa prace utrzymaniowe na rzekach nie powinny być wykonywane. Wnosimy więc, by wyraźnie to zapisać.

4. Nie widzimy przesłanek, by nawet w strefie 4. *Aktywnej ochrony różnorodności biologicznej i ochrona krajobrazu* w ogóle dopuszczona była czynna gospodarka leśna w sensie rutynowych cięć pielęgnacyjnych, trzebieży, cięć sanitarnych. W Puszczy Białowieskiej taka gospodarka ani nie przyczynia się do ochrony różnorodności biologicznej, ani do ochrony krajobrazu, ani też nie przyczynia się do ochrony wartości dla których desygnowano Obszar. W naszym rozumieniu, strefa ta powinna być miejscem realizacji indywidualnie zaprojektowanych działań ochronnych, które mogą dotyczyć różnych ekosystemów, ale w każdym przypadku powinny jasno prowadzić do przyczynienia się przez dany ekosystem do realizacji celów obszaru. Mogą to być np. działania czynnej ochrony ekosystemów nieleśnych, a także specjalne działania w drzewostanach w celu ochrony różnorodności biologicznej, np. gatunków ciepłolubnych, ale nie działania typowej gospodarki leśnej.

Wnosimy więc o rezygnację z zapisu, że w Strefie (4) Obiektu mas mieć miejsce *prowadzenie zabiegów zrównoważonej gospodarki leśnej zgodnie z planami urzędu lasu* – tym bardziej, że Plan nie może odwoływać się do nieistniejącego jeszcze planu urzędu lasu (powinien raczej tworzyć ramy do jego sporządzenia).

5. Wartości Obszaru są m.in. zależne od ilości i jakości martwego drewna w ekosystemach leśnych, przy czym związane są także z lokalnym występowaniem martwego drewna w znacznej ilości. Dla zachowania tych wartości, nie wystarczy standardowy poziom martwego drewna będący progiem „właściwego stanu ochrony” zgodnie z zasadami Państwowego Monitoringu Środowiska, a niekiedy potrzebne są wartości znacznie wyższe. Zapis *pozostawianie martwego drewna wielkonymiarowego (w ilości zgodnej z kryteriami oceny*

parametrów siedlisk przyrodniczych zgodnie z zasadami Państwowego Monitoringu Środowiska) jest więc niewłaściwy, wnosimy o wykreślenie z niego nawiasu ograniczającego docelową ilość martwego drewna.

Nadmieniamy, że w Puszczy Białowieskiej, w żadnej strefie, nie powinna mieć w ogóle miejsca żadna gospodarka, w ramach której usuwano by jakiegokolwiek martwe drewno, ani w ramach której usuwano by drzewa biocenotyczne – zapisy o *pozostawianiu martwego drewna i drzew* biocenotycznych powinny więc stać się bezprzedmiotowe.

6. Jak słusznie zauważono, *Plan w części dotyczącej strefy buforowej Dobra jest wdrażany również poprzez strategię, plany i programy uchwalone przez samorząd lokalny – województwa podlaskiego, powiatu hajnowskiego oraz gmin Białowieża, Hajnówka, m. Hajnówka, Narew, Narewka, Dubicze Cerkiewne, Czeremcha, Czyżę, Kleszczele i Michałowo... W zakresie planów zagospodarowania przestrzennego rekomenduje się: – zaktualizowanie lub uchwalenie nowych dokumentów polityki przestrzennej gmin Puszczy Białowieskiej z uwzględnieniem Obiektu Białowieża Forest oraz innych obszarów przyrodniczo cennych, w tym określenie zasad prowadzenia działalności i gospodarowania w obrębie tych obszarów...*

Zgodnie z aktualną ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym, w najbliższym czasie wygasną studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a gminy będą musiały opracować tzw. plany ogólne. Proszę uwzględnić tę zmianę i odnieść się także do pożądanej przyszłej treści planów ogólnych gmin. Proszę wskazać w Planie ustalenia, jakie w celu ochrony Obszaru powinny być wprowadzone do planów ogólnych gmin, uwzględniając ustawowy zakres planu ogólnego.

7. Plan postuluje wprowadzenie zakazu budowy elektrowni wiatrowych (niezależnie od innych uwarunkowań prawnych). Puszcza jest obecnie objęta takim zakazem, jako obszar Natura 2000, w związku z art. 4c ust 1 ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych; należałoby więc użyć słowa *utrzymanie* w miejsce *wprowadzenie*.
8. Proszę doprecyzować zapis *zrewidowanie dokumentów w zakresie rolniczego i pozarolniczego wykorzystania gruntów rolniczych pod kątem zachowania obecnej kompozycji i konfiguracji (precyzyjne określenie obszarów ewentualnego zalesienia, rezygnacja z melioracji odwadniających i intensyfikacji użytkowania oraz związanego z nią usuwania pojedynczych drzew i zarośli)*. Jakie dokumenty miałyby być zrewidowane? Proszę wskazać środki, jakimi można wpływać na wymienione aspekty (np. jakimi można przeciwdziałać intensyfikacji rolnictwa), a jeżeli środków takich brakuje – proszę wyraźnie wskazać lukę w tym zakresie, być może sugerując potrzebne ulepszenia legislacyjne.
9. Proszę doprecyzować zapisy *Wypracowanie nowego paradygmatu rolnictwa w gminach Puszczy Białowieskiej, rozważenie wprowadzenia modelu „rolnictwa zachowawczego” dla ochrony krajobrazu wsi Pogorzelce, Budy, Budy Leśne, Nowe Masiewo, Stare Masiewo i Teremiski. Model taki polegałby na prowadzeniu działalności rolniczej według tradycyjnych metod i wprowadzeniu systemowych rozwiązań promowania tej działalności i jej produktów, w tym poprzez instrumenty finansowe*. Proszę wskazać, jak miałby być wyrażony i wprowadzony postulowany model rolnictwa oraz jakie *systemowe rozwiązania promowania tej działalności i jej produktów, w tym poprzez instrumenty finansowe* mogą być zastosowane. Jeżeli brakuje odpowiednich rozwiązań i instrumentów – proszę wyraźnie wskazać lukę w tym zakresie, być może sugerując potrzebne ulepszenia legislacyjne.

z poważaniem,
z upoważnienia Zarządu